

„Nem voltak kívánatosak a jötevők...”

Eltévedt hősök téves csatatéren című ikerkönyv a kaboli történeésekről

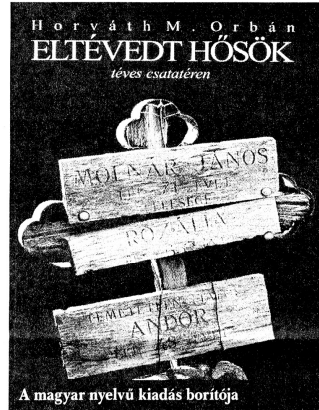
Az 1942-es hírhedt Sajkás-vidéki és újvidéki razzia Alsó- és Felsőkabolt se kerülte el, a csendőrkülönítmény az akkori magyar titkosszolgálat által összeállított, kétszáz likvidálásra szánt kaboli szerb lakos nevsorával érkezett a voltaképpen már egybenőtt faluba, ám senkinek se esett bántódása, a két településrész bírói a helyi csendőrpáncsokkal egyetemben megmentették a felkoncolásra szántak életét, haja szála se görbült senkinek. Az 1944 októberében kezdődött partizánmegtorlás során viszont harmincnál több kaboli magyar polgárt lemészárolták, a település szerb lakosságáért életükkel és vagyonukkal felelősséget vállaló bírót kivégezték.

Ezt a történetet írta le Horváth M. Orbán, a kivégeztet Horváth Mihály – Miskela kaboli bíró fia *Eltévedt hősök téves csatatéren* című ikerkönyvében, ami szerb nyelven *Pogrešni heroji na pogrešnom bojištu* címmel jelent meg a közelmúltban Budapesten, a Kárpátia Stúdió Kft. kiadásában.

Az 1942-es Sajkás-vidéki razzia páratlan eseménye nem ismeretlen a kutatók előtt, a kaboli retorzió áldozatait úgyszintén nem azok. **Matuska Márton** és **Mészáros Sándor** könyvekben foglalkoztak velük, a partizánmegtorlás áldozatainak legátogatottabb jegyzékét pedig **Galambos László** állította össze és tette közzé napilapunkban.

Horváth M. Orbán viszont a családi emlékezetre, mindenekelőtt édesanyja, **Szekeres Rózsa** elbeszélésére hagyatkozva tárja az olvasó elé az eseményeket. A nagyszülők, oldalági rokonok is sokat megöriztek emlékezetükben a történeésekről, s a szerző a helybeliektől is összegyűjtötte a könyve tárgyára vonatkozó anyagot. Példaadó magatartásuk emlékére itt is meg kell említeni annak a három embernek a nevét, akik életük kockázatásával mentették meg legalább kétszáz kaboli szerb életét.

Horváth Mihály, akit a helyi szerbek **Miskelának** szólítottak, Felsőkaboli bírója volt, Alsókaboli **Molnár Andor**, a két település közös csendőrszolgálatának parancsnoka pedig **Dunafalvy Lajos**. Ők hárman találtak ki legelőbb a razzia végrehajtására kivézényelt csendőrkülönítmény vezetőivel, és szinte halálra váltak a likvidálendók listája láttán, amelyen szomszédok, barátok, ismerősök, becsületes polgárok nevei sorakoztak. Elsőként hármójuk közül a legfiatalabb, Miskela szedte össze bátorságát, és kivágta, hogy a településen nincsenek ellenséges szándékú szerbek, amit

A magyar nyelvű kiadás borítója

Horváth Mihály – Miskela

nyomban megerősített a másik bíró és a csendőrpáncsnok is. Mindhárom életükkel és vagyonukkal szavatoltak ezen állításukért, sőt a helybeliek is ugyanígy nyilatkoztak a sebteben rendezett aláírásgyűjtés során. Aztán egy feszült légkörben elköltött pompás vacsora, majd egy hangulatos ebéd után, némi zsebcsúsztatott kenőpénz mellett megtörtént az, ami a délvidéki razzia során sehol máshol: a tisztogatás másnapra úgy ért véget, hogy el se kezdődött, és senkinek se esett bántódása.

Horváth Mihály bíró a későbbiekben szerb polgártársai védelmének érdekében többször szembekerült a magyar hatósággal, amely adott szava nyomán akár ki is végeztethette volna, de megúszta. Az 1944-es „razziát” viszont már nem. Igaz, nem az első között esett áldozatul, amikor a partizánok Kabolt öt nap alatt magyartalanították, s amikor Molnár Andor alsókaboli bíró kegyetlenül megkínózták és megölték, a könyv szerint élve tépték

ki a szívét késsel felhasított mellkasából. Miskelát egy ideig eredményesen bújatták a hálás kaboli szerbek, de az állambiztonság a nyomára jutott, letartóztatta, elítélték, börtönbe zárták, majd kivégezték. Dunafalvy megúszta a megtorlást, mert időközben áthelyezték, de a háború után keserves sorsra jutott ő is, végül balesetben vesztette életét.

Az *Eltévedt hősök téves csatatéren* kötet szerzője beszámol azokról a kegyetlenkedésekről, amelyek a kaboli magyarok kiirtásának öt napja alatt történtek. A szerző azon a véleményen van, hogy a vérengzést a legmagasabb vezetés rendelte el, azzal a céllal, hogy a retorzió módja – élve kettétűrészesítés, fejek kettéhasítása, késsel darabolás, a kinnhalás széles skálája – amnyira elrettentő legyen, hogy a maradék magyar lakosság rémületben önként hagyja el szülőföldjét. Ugyanakkor **Délvidéki S. Atilla** több helyen is említ *Fekete József a ragyarák történetéből* című könyvében, hogy a magyarírtás szadista módzatai az általa vizsgált időszakban, a középkortól a XIX. század derekáig folyamatosan jelen voltak, olykor szinte rituális, az egész – vérengző – családot, asszonyokat, gyerekeket is a koncolásba bevendő cselekmények középette.

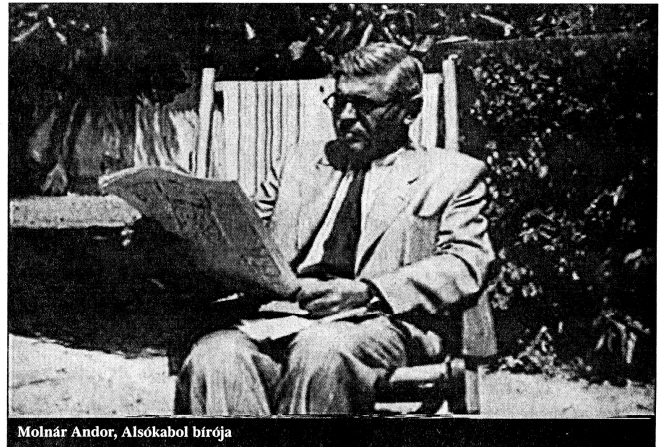
A Horváth M. Orbán könyvében felsorakoztatott sorsok nem egyike horrorisztikusan tragikus, például idősebb **Vida Istváné**, akinek sikerült megúsznia a kaboli mészárlást, viszont később letartóztatták és kivégezték.

Horváth Orbánnak több mint hat évtized után is joga lenne dühre, haragra, igazságkövetelésre, de ő csak a MIERT? kérdésre kereste könyvében a választ. Nem itélkezik, nem vádaskodik, sőt megilletődve számol be tapasztalatáról, miszerint „a kaboli igazság 65 éven át tartó elleplezése és a kaboli magyarok bekebelezése sem tudta kitorolni sok kaboli szerb lakos szívéből a hálát és az emléket”.

A szerző megtalálta a MIERT KELLETT MEGHALNIUK? kérdés választát is: „Nem voltak kívánatosak a jötevők, ha nem tartoztak a partizánok és a kommunisták soraiba. [...] A tisztogatás nemzeti, osztályalapú és más szempont szerint kiszemelt áldozatait bünnésként és ellenségként kellett bemutatni, akiket utolér megérdemelt büntetésük. Így a legkevésbé voltak kívánatosak azok a más elvek szerint cselekvők, akik emberiségükről tettek tanúbizonyítást ezekben a szörnyű háborús időkben. Rontották a képet, amit a jövőben a népek be kellett mutatni.”

Az *Eltévedt hősök téves csatatéren* monográfia mgr. Boško Brzić, Csorba Béla, mgr. Srdan Cvetković, Mezei Zsuzsa és Matuska Márton ajánlásával, Kapitány László kiváló kötetterve alapján nyomtatva került a magyar és szerb olvasók elé.

■ FEKETE J. József

Molnár Andor, Alsókaboli bírója

Vidékünkön, ha valaki razziát említ, szinte mindenkinek a mintegy 3300–3800 áldozatot követelő újvidéki, illetve Sajkás-vidéki, 1942. január 4-én elrendelt tisztogatási és megfélemlítési akció jut eszébe. A razzia célja egyfelől a magyar hatalommal szembeni bármily lázadástól történő elrettentés volt, másfelől a vidék megtisztítása a kommunistáktól, a partizánoktól, a csetmikektől, és nem utolsósorban a zsidóktól. A vérengző tömeggyilkosságba torkolló intézkedést Feketehalmy Czeydner Ferenc altábornagy, a Szegedi Hadtest parancsnoka rendelte el, és Grassy József vezérkari ezredessel, Deák László ezredessel, valamint Zöldi Márton csendőrszázaddal egyetemben vezényelte végig.